

Ruotsinkielisen koulutuksen arviointi

Yhteenveto

Peruspalvelujen arviointitehtävään sisältyy kuntien 1990-luvulla peruskoululaitoksessa toteuttamien säästötoimien vaikutukset. Kiinnostavaa on myös tarkastella mahdollisia erilaisia ratkaisuja eri tyyppisten kuntien säästötoimissa. Arviointi perustuu koulutoimenjohtajien syksyllä 2000 tekemiin arvioihin. Arviointi sisältää myös esikouluopetuksen saatavuuden arvioinnin, mikä perustuu kunnille lokakuussa 2000 lähetetyn kyselyn yhteenvetoon. Tavoitteena oli selvittää kuinka moni kunta oli vapaaehtoisesti valinnut esikouluopetuksen aloittamisen lakisääteisen 700 tuntia lukuvuodessa käsittävän vähimmäismäärän mukaisesti sekä miten esikoulun hallinnointi ja muu organisointi oli järjestetty. Erityisesti on haluttu selvittää uuden lainsäädännön mukanaan tuomat muutokset.

Arvioinnin pohjalta esitellään seuraavat johtopäätökset.

Koulutoimen säästöjen vaikutukset 1990-luvulla

Useat eri tekijät vaikuttivat perusopetuksen kustannuskehitykseen 1990-luvulla. Tärkeimpiä olivat oppilasmäärä, valtion ja kuntien säästötoimet sekä valtionosuuksien määrätymisessä tapahtuneet muutokset. Vertailukaudella 1991 - 1999 on ruotsinkielisellä alueella peruskoulujen oppilasmäärä kokonaisuutena ottaen lisääntynyt 0.5 %. Maa-seutukunnissa on oppilasmäärä lisääntynyt n. 5 % Pohjanmaalla, mutta laskenut voimakkaasti Turunmaalla. Laskua on 10.5 %. Kaupungeissa ja taajamissa tilanne on päinvastainen: Turussa ovat oppilasmäärät kasvaneet rajusti, mutta vähentyneet Pohjanmaalla 7 %.

Alueen kunnista on 52 % sellaisia, joissa saaristokuntia koskevia säännöksiä sovelletaan kokonaan tai osittain.. Näissä kunnissa ei useinkaan ole saatavilla sen paremmin sosiaali- ja terveydenhuollon kuin koulutuksenkaan erikoispalveluja. Kustannustaso on näissä kunnissa selvästi korkeampi kuin muissa kunnissa. Tämä näkyy erityisesti oppilashuollon ja kuljetusten kustannuksissa.

Valtiolla ja kunnilla on yhteinen taloudellinen vastuu perusopetuksesta. Se oppilaskohmainen yksikköhinta, jonka kunnat saivat valtionosuuksien kautta vuonna 1999, oli useimmissa kunnissa pienempi kuin todelliset kustannukset. Useimmissa ero oli itse asiassa yli 10 %. Muutamissa tyypillisissä saaristokunnissa oli ero jopa yli 20 %. Nyt vallitseva tilanne vaarantaa saaristossa ja haja-asutusalueilla asuvien oppilaiden oikeuden saada opetusta yhtäläisin perustein.

Koulutoimenjohtajien arvion mukaan on koulutuksen palvelutarjonta heikentynyt lähes kaikissa kunnissa. Vain kolme kunta ilmoitti, että säästötoimiin ei ollut ryhdytty. Suurimpien säästötoimien kohteeksi olivat joutuneet kerhotoiminta, tuntikehys (seurauksena suuret opetusryhmät), oppimateriaalien ja muiden koulutarvikkeiden määrärahat (oppimateriaalit ja kalusteet vanhenevat huolestuttavasti), kiinteistönhoito sekä sijaisuskustannukset.

Arvioinnista voidaan päätellä, että kunnat ovat toistaiseksi välttäneet erityisopetuksen kustannusleikkauksia. Samalla kunnat huomauttavat, että erityisopetusta ja ylimääräistä tukea tarvitsevien oppilaiden määrä on viime vuosina kasvanut huomattavasti.

Lääninhallitus toteaa, että koulutuksen tasapuolinen kehittyminen ei jatkossa ole mahdollista ilman lisäresursseja, koska erityisoppilaiden tarpeiden tyydyttäminen vaatii yhä suurempia panostuksia.

Esikouluopetuksen saatavuus

Niin Turunmaalla kuin Pohjanmaallakin lähes kaikki ruotsin- ja kaksikieliset kunnat ovat aloittaneet lakisääteisen esikouluopetuksen. Kaksi saaristokuntaa aloittaa toiminnan syksyllä 2001. Kunnista on 40 % valinnut sosiaalitoimen hallinnoimaan esikouluopetusta, ja 36 % kunnista on järjestänyt hallinnon sivistystoimelle kuuluvaksi. Viidessä kunnassa hallinto hoidetaan yli sektorirajojen.

Kuluvan lukuvuoden aikana esikouluopetukseen osallistuvien kuusivuotiaitten määrä on 1 797, mikä itse asiassa ylittää virallisten tilastojen olevien kuusivuotiaitten määrän. Tämä selittyy mm. sillä, että monet kaksikielisissä kunnissa asuvat vanhemmat valitsevat sekä päiväkodin että koulun yli kielirajan.

Esikouluopetuksen saatavuus on hyvä. Yli puolella esikoululapsista on alle 3 km pituinen koulumatka. Vain 4 % esikoululapsista joutui kulkemaan yli 10 km matkan. Esikoululapsilla ei ole subjektiivista oikeutta maksuttomiin koulumatkoihin. Lapsista 85 % on riippuvainen vanhempien tai omaisten kyydistä. Vain muutamat esikoululapset saavat kyydin jossain muodossa, joko maksutta koulukyytien yhteydessä tai maksullisina yhdessä koululaisten kanssa. Maksut vaihtelevat eri kunnissa.

Esikouluopetusta annetaan suurimmaksi osaksi pienissä, 13 oppilaan ryhmissä. Selvitys osoittaa, että kunnat useimmissa tapauksissa noudattavat opetusministeriön suosituksia. Myös silloin kun lasten lukumäärä ryhmässä ylittää 20, pyritään mahdollisimman usein pienryhmätyöskentelyyn. Jotta kaikille asuinpaikasta riippumatta voitaisiin antaa samanlaiset mahdollisuudet esikouluun, on kuljetuskysymys ratkaistava samanlaisin perustein. Nykytilanteessa lasten vanhemmat eivät taloudellisessa mielessä ole tasa-arvoisessa asemassa keskenään.